

Sygn.akt III AUa 838/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 marca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Sławomir Bagiński

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 marca 2019 r. w B.

sprawy z odwołania A. W.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o umorzenie należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego

na skutek apelacji wnioskodawcy A. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 października 2018 r. sygn. akt V U 524/18

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 kwietnia 2018 roku nr (...) w ten sposób, że umarza A. W. należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w wysokości 6.595, 87 zł;

II. przyznaje radcy prawnemu M. Ł. B. wynagrodzenie z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększone o należny podatek od towarów i usług i nakazuje wypłacić tę kwotę ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Białymstoku.

Sygn. akt III AUa 838/18

UZASADNIENIE

Decyzją z 11 kwietnia 2018 r. Dyrektor Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., działając z upoważnienia Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – likwidatora Funduszu Alimentacyjnego, powołując się na przepisy ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, odmówił A. W. umorzenia należności wobec tego funduszu w kwocie 6.595,18 zł.

Odwołanie od tej decyzji wniósł A. W., wnosząc o jej zmianę i umorzenie jego należności wobec Funduszu Alimentacyjnego. Podniósł, że jest osobą bezrobotną, utrzymującą się ze świadczeń z pomocy społecznej, ma orzeczony znaczny stopień niepełnosprawności i trwałą niezdolność do pracy. W jego ocenie stan zdrowia uniemożliwia mu

pozyskanie dochodów niezbędnych do spłaty zadłużenia, a utrzymywanie obowiązku spłaty zagraża jego egzystencji na poziomie minimum socjalnego.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie od powyższej decyzji wnosił o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 17 października 2018 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił odwołanie (pkt I) oraz przyznał radcy prawnemu M. B. kwotę 180 złotych powiększoną o stawkę podatku VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że A. W. (ur. (...)), ma obecnie 63 lata. Ze związku małżeńskiego ma syna D. W., urodzonego (...) Wyrokiem Sądu ustalony został obowiązek alimentacyjny A. W. wobec syna, pierwotnie w kwocie po 80 złotych miesięcznie, których wnioskodawca nie płacił. Wnioskodawca utrzymywał się wówczas z renty, w kwocie nie podlegającej zajęciu. Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku z dnia 27 października 1998 r. w sprawie I C 308/98 podwyższono alimenty do 230 zł. Od 1996 roku nieopłacone przez wnioskodawcę alimenty wypłacał uprawnionemu D. W. fundusz alimentacyjny. Alimenty od wnioskodawcy egzekwował komornik, po części skutecznie (akta organu rentowego).

Dalej Sąd podkreślił, że A. W. aktualnie otrzymuje zasiłek z MOPS w wysokości 275 zł oraz 153 zł zasiłku pielęgnacyjnego. Jest niepełnosprawny w stopniu znacznym od 3 lipca 2017 r. na stałe (k. 19 akt sądowych). Odwołujący z zawodu jest kierowcą. Ukończył (...) Szkołę Zawodową o tym profilu i pracował jako kierowca do 1986 r., następnie jako górnik do lat dziewięćdziesiątych. Wyrokiem z dnia 11 lipca 2013 r. ustalono ustanie obowiązku alimentacyjnego A. W. wobec syna, który miał w tej dacie 23 lata. Wnioskodawca mieszka w 29-metrowym mieszkaniu odziedziczonym po matce. Jest żonaty (żona pracuje na Białorusi). Dotychczas udowodnił 18 lat 11 miesięcy i 20 dni stażu emerytalnego.

Sąd Okręgowy podkreślił, że powyższych ustaleń dokonał w oparciu o dokumenty z akt organu rentowego oraz zeznania wnioskodawcy i dołączone przez niego dokumenty, w tym wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z 25.01.2018 r., z którego wynika, iż odwołujący wystąpił o rentę w drodze wyjątku. Postępowanie w tej sprawie nie zostało ukończone, gdyż tenże sąd uchylił decyzję Prezesa ZUS z 31.05.2017 r. odmawiającą przyznania tej renty i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania (k. 40-44).

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy zważył, iż w myśl art. 67 ustawy o świadczeniach rodzinnych, egzekucję należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego prowadzi się w dalszym ciągu, aż do ich zaspokojenia. Zgodnie z treścią 68 ust. 1 cytowanej powyżej ustawy w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu.

Sąd podkreślił, że zasadą jest, iż należności podlegają zaspokojeniu, a wyjątkowo mogą być, i to alternatywnie, umorzone, rozłożone na raty, bądź ich płatność może być odroczone. W ocenie Sądu wnioskodawca, mimo obecnej nikłej możliwości uzyskiwania dochodów i spłacenia z nich zadłużenia, może nabyć prawo do renty, w przyszłości emerytury, z których może być spłacany dług wobec Skarbu Państwa.

Zdaniem Sądu szczególnie uzasadnione przypadki, związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego to sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe), powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 lutego 2010 roku, sygn. I UK 270/09).

W odniesieniu od wnioskodawcy, w ocenie Sądu Okręgowego nie można wykluczyć zaistnienia perspektywy poprawy jego sytuacji materialnej i możliwości spłaty długu.

Kierując się powyższym odwołanie A. W. Sąd oddalił na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Od powyższego orzeczenia apelację złożył pełnomocnik wnioskodawcy, skarżąc wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku zarzucił naruszenie:

1. przepisów postępowania, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, tj.:

a. art. 233 § 1 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonanej wybiórczo, wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego, polegającym na błędnym przyjęciu, że sytuacja zdrowotna i materialna nie daje wystarczających i uzasadnionych podstaw, aby umorzyć należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego, pomimo znajdującej się w aktach sprawy dokumentacji medycznej i stanowiska odwołującego wyrażanego w toku postępowania, jak i przed jego wszczęciem, na etapie postępowania przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, stwierdzającego istnienie poważnych przeciwwskazań zdrowotnych, uniemożliwiających uregulowanie zobowiązania odwołującego;

b. art. 328 § 2 k.p.c., poprzez nie zawarcie w uzasadnieniu wyroku wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, dowodów, na których sąd się oparł i przyczyn, dla których Sąd pominął w swoich rozważaniach dowody w postaci dokumentacji medycznej A. W.;

2. przepisów prawa materialnego, poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, tj.:

a. art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2003 Nr 228 poz. 2255), poprzez uznanie, że sytuacja życiowa (zdrowotna i rodzinna) odwołującego się nie spełnia przesłanek ku temu by umorzyć względem niego jako dłużnika, należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu,

b. art. 5 kodeksu cywilnego, poprzez orzeczenie niezgodnie z zasadami współżycia społecznego i uznanie, że sytuacja zdrowotna i materialna nie uzasadnia umorzenia należności względem A. W., a decyzja organu, podtrzymana przez Sąd jest dla odwołującego się niesprawiedliwa i krzywdząca, z uwagi na okoliczności podnoszone w toku postępowania sądowego i powtórzonych w niniejszej apelacji.

W związku z powyższym apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zmianę decyzji i umorzenie odwołującemu należności w kwocie 6.595,87 złotych likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego z tytułu wypłaconych świadczeń ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego tytułem pomocy prawnej świadczonej odwołującemu z urzędu, zgodnie z przepisowanymi normami, tj. § 8 pkt 4 Rozporządzenia. Pełnomocnik oświadczył jednocześnie, iż nie zostały one opłacone ani w całości, ani w części.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest nie jest prawidłowe. Okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia wyznacza prawo materialne, którego naruszenie zarzuca apelujący.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.), w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego (por. np. wyrok z dnia 10 listopada 2010 r., I UK 119/10), za przypadki szczególnie uzasadnione związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego, które umożliwiają poddane

kontroli sądowej umorzenie należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego należy uznać niezależne od zobowiązanego alimentacyjnie sytuacji losowe lub nadzwyczajne, które sprawiają, że nie jest on w stanie na bieżąco ani w dającej się przewidzieć perspektywie regulować obciążających go zaległości alimentacyjnych bez uszczerbku dla jego zdrowia lub zdrowia oraz naruszenia innych istotnych dóbr najbliższych członków jego rodziny. A. zobowiązany, który posiada realne możliwości choćby częściowej lub rozłożonej w czasie spłaty długów alimentacyjnych nie powinien być premiovany umorzeniem należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu biernej postawy lub bezzasadnego oczekiwania, że jego długi alimentacyjne zostaną umorzone kosztem stron lub innych uczestników systemu ubezpieczeń społecznych z uszczupleniem funduszy tego systemu. Podkreślenia również wymaga, że do przyjęcia, iż zachodzi "szczególnie uzasadniony przypadek", pozwalający na umorzenie należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarczy nawet ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażenia siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 lipca 2016 r., III AUa 449/16, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 23 kwietnia 2015 r., III AUa 207/15).

Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy, w ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy nieprawidłowo uznał, iż sytuacja ubezpieczonego zarówno życiowa, jak i zdrowotna nie uzasadnia zastosowania z art. 68 cytowanej ustawy. Wnioskodawca ma (ur. (...)), ma 63 lata. Jego źródłem utrzymania jest stały zasiłek z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w wysokości 269,49 zł oraz zasiłek pielęgnacyjny 153 zł. Jest niepełnosprawny w stopniu znacznym od 3 lipca 2017 r. na stałe. Poza sporem pozostaje, iż w nie rokuje powrotu do zatrudnienia gdyż ma orzeczoną całkowitą i trwałą niezdolność do pracy (orzeczenie Lekarza orzecznika z 5.05.2017 r.). Z uwagi na schorzenia pulmonologiczne jest zmuszony korzystać z aparatu tlenowego (zgodnie z zaleceniami powinien korzystać ze specjalistycznej aparatury tlenowej przez 15 godzin dziennie). A. W. cierpi na schorzenia psychiatryczne, z powodu których był hospitalizowany w szpitalu psychiatrycznym w C.. W tej sytuacji wniosek wysnuty przez Sąd i instancji, iż sytuacja życiowa wnioskodawcy w przyszłości może ulec poprawie nie znajduje uzasadnienia. Wnioskodawca nie jest w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. W przyszłości wprawdzie wnioskodawca będzie mógł ubiegać się o prawo do emerytury, jednak jej wysokość będzie bardzo niska z uwagi na bardzo krótki staż pracy. Wieloletnia, częściowa niezdolność do pracy, wynikająca z problemów zdrowotnych skarżącego wyeliminowała go z rynku pracy i nie istnieją racjonalne przesłanki ku temu, by twierdzić, że sytuacja ta ulegnie poprawie na tyle, aby mógł osiągać jakiś dochód, który pozwoli na uiszczanie ciężącego na nim zadłużenia w kwocie 6.595,18 zł.

Wskazane okoliczności - w ocenie tutejszego Sądu - przemawiają więc za umorzeniem należności A. W. wobec zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego. Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 386 §1 k.p.c. orzeczono jak w pkt. I wyroku.

W punkcie 2 sentencji wyroku Sąd Apelacyjny przyznał ze Skarbu Państwa - Sądowi Okręgowemu w Białymstoku dla radcy prawnego M. Ł. B. kwotę 120 zł powiększoną o należny podatek od towarów usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w drugiej instancji, zgodnie z § 15 ust. 2 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 4 ust 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu z dnia 3 października 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1715).